

Persatuan Pengguna Pulau Pinang Consumers Association of Penang

檳城消費人協會 பினாங்கு பயனீட்டாளர் சங்கம்

10 Jalan Masjid Negeri, 11600 Pulau Pinang, Malaysia
Tel: 604-8299511 Fax: 604-8298109
email: consumerofpenang@gmail.com

Website: (English, BM, Chinese & Tamil)
<https://consumer.org.my>

facebook.com/ConsumerAssociationPenang
twitter.com/consumer_penang
instagram.com/consumer_penang

Surat Kepada Pengarang

13 Januari 2026

Gesaan bagi Ketelusan dalam Perjanjian Konsesi Lebu Raya Malaysia

Sudah hampir empat puluh tahun sejak Malaysia mula memperkenalkan jalan bertol sebagai sebahagian daripada usaha penswastaan nasionalnya dan Persatuan Pengguna Pulau Pinang (CAP) kini menggesa kerajaan untuk mendedahkan perjanjian konsesi lebu raya sebagai langkah ke arah ketelusan yang lebih besar dalam membuat keputusan.

Peralihan ke arah lebu raya bertol didorong terutamanya oleh pertimbangan praktikal dan fiskal. Pada masa itu, kerajaan menghadapi kekangan kewangan yang ketara dan kekurangan sumber untuk membina rangkaian lebu raya yang meluas yang diperlukan untuk menyokong pertumbuhan ekonomi. Dengan memperkenalkan konsesi tol, pembangunan lebu raya boleh dipercepatkan tanpa memberi tekanan tambahan pada belanjawan persekutuan. Sama juga pentingnya ialah keinginan untuk memanfaatkan modal sektor swasta, kepakaran teknikal dan kecekapan operasi.

Perjanjian konsesi yang mengawal lebu raya bertol biasanya bersifat jangka panjang. Ia selalunya menjangkau antara tiga puluh dan lima puluh tahun, atau berterusan sehingga syarikat konsesi telah mendapatkan semula pelaburannya bersama-sama dengan kadar pulangan yang dipersetujui. Ciri utama kontrak ini ialah mekanisme kadar tol, yang menetapkan bila dan bagaimana cara tol boleh disamak. Pelarasan sering dikaitkan dengan faktor seperti inflasi atau jumlah lalu lintas, walaupun sebarang peningkatan mungkin masih tertakluk kepada persetujuan kerajaan.

Beberapa perjanjian juga termasuk peruntukan yang berkaitan dengan jaminan jumlah lalu lintas. Ini bertujuan untuk melindungi pelabur dengan memberikan pampasan jika lalu lintas sebenar jatuh di bawah ambang yang dipersetujui, dengan itu mengurangkan risiko kewangan yang dikaitkan dengan tahap penggunaan yang tidak menentu. Di samping itu, kontrak biasanya menyediakan sokongan atau pampasan kerajaan dalam keadaan tertentu. Apabila keputusan dasar kerajaan, seperti membekukan kadar tol atas sebab politik atau sosial, mengurangkan hasil jangkaan pemegang konsesi, perjanjian itu mungkin memerlukan kerajaan membayar pampasan bagi kerugian itu.

Perjanjian itu juga menyatakan syarat-syarat di mana konsesi boleh ditamatkan lebih awal. Klausula ini mentakrifkan keadaan kemungkiran, hak kedua-dua pihak dan kaedah untuk mengira pampasan atau jumlah pembelian balik sekiranya kerajaan memilih untuk menamatkan konsesi sebelum tamat tempoh asalnya.

Walaupun kesan awamnya jelas, beberapa perjanjian konsesi kekal dirahsiakan di bawah Akta Rahsia Rasmi (OSA). Akibatnya, tiada bahagian daripada perjanjian itu boleh didedahkan kepada umum tanpa persetujuan kedua-dua kerajaan dan pemegang konsesi. Walaupun kerahsiaan ini ditarik balik, kebanyakan perjanjian masih mengandungi klausa tidak mendedahkan yang ketat berdasarkan

kerahsiaan komersial, yang terus menghalang penerbitan meluas tanpa kebenaran pemegang konsesi. Di samping itu, perjanjian konsesi sendiri biasanya termasuk peruntukan kerahsiaan, bermakna walaupun kerajaan cenderung ke arah pendedahan, ia mungkin masih memerlukan persetujuan pihak swasta untuk mengelakkan pelanggaran kewajipan kontrak.

Dari segi praktikal, kerahsiaan di bawah OSA tidak semestinya bermakna orang ramai tidak boleh melihat kontrak ini. Sebaliknya, ini bermakna tanpa kelulusan yang jelas daripada kerajaan dan pemegang konsesi, atau keputusan rasmi untuk mendedahkan semula dokumen, teks penuh tidak boleh diterbitkan secara bebas atau diedarkan secara meluas. Terdapat percubaan berulang kali untuk mendorong ketelusan yang lebih besar. Sekitar 2008, usaha telah dibuat untuk mendedahkan semula perjanjian konsesi tol supaya ia boleh diperiksa oleh orang ramai, walaupun dalam keadaan terkawal.

Baru-baru ini, penggubal undang-undang, termasuk Ahli Parlimen, menggesa supaya pendedahan sepenuhnya perjanjian seperti konsesi PJD Link supaya terma dan nilai untuk wang mereka dapat diperiksa oleh Parlimen dan orang ramai. Gesaan ini setakat ini telah ditentang atas alasan OSA dan kerahsiaan kontrak, walaupun penyokong ketelusan terus berhujah bahawa konsesi tol ialah kontrak awam utama yang berhak mendapat pendedahan penuh dan terbuka melangkaui pemeriksaan fizikal terhad.

CAP berpendapat bahawa perjanjian konsesi sebegini sepatutnya didedahkan kepada umum, kerana rakyat Malaysia berhak mengetahui apa yang terkandung di dalamnya. Ia juga mempersoalkan logik memberi pampasan kepada syarikat konsesi apabila lalu lintas sebenar berada di bawah ambang yang dipersetujui, dengan menyatakan bahawa risiko adalah unsur yang wujud dalam mana-mana usaha niaga, terutamanya apabila asas kontrak untuk pampasan itu ditahan daripada penelitian awam.

Selain menggesa pendedahan perjanjian konsesi lebih raya, CAP juga menggesa kerajaan mengambil alih kawalan lebih raya sebaik sahaja perjanjian konsesi berakhir. Dalam banyak bidang kuasa, kontrak perkongsian awam swasta diterbitkan, dengan hanya bahagian sensitif komersial yang ditakrifkan secara sempit disunting. Ketelusan sedemikian membolehkan Parlimen, masyarakat sivil dan pakar bebas menilai sama ada risiko diperuntukkan dengan sewajarnya dan sama ada orang ramai menerima nilai untuk wang. Sekiranya rakyat Malaysia dijangka menanggung akibat fiskal daripada perjanjian-perjanjian ini, adalah munasabah bahawa mereka sepatutnya dapat melihat syarat-syarat yang mewujudkan kewajipan itu.

Mohideen Abdul Kader
Presiden
Persatuan Pengguna Pulau Pinang (CAP)